

**ΕΠΙ ΤΗ ΕΚΑΤΟΝΤΑΕΤΗΡΙΔΙ
ΤΗΣ ΜΑΧΗΣ ΤΗΣ ΒΕΡΓΑΣ¹**

Χαίρετε πάλιν ἅγια καὶ ἱερὰ ἐδάφη !

Γῆ, ζηλοτύπως κρύπτουσα σποδὸν ἀθανασίας.

Χαίρετε πάλιν, προσφιλεῖς, λησμονημένοι τάφοι,
ἀκάτια σιωπηλὰ τῆς ξένης παραλίας.

Ἐκ τὸν κόσμον ἔρχομαι πλησίον σας καὶ πάλιν,
ὡς φύλλον φθινοπωρινὸν ἀπὸ ἀνέμου ζάλην . . . *

Ἐρίτιμε κ. Ὑφυπουργέ, Σεβασμιώτατε

Κυρῖαι καὶ Κύριοι,

Ζωηρὰ παντοῖα συναισθήματα καὶ ἐνδόμυχος μυστηριώδης συγκίνησις κατακλύζουσι τὰς ψυχὰς καὶ συνταράττουσι τὰς καρδίας τῶν πατριωζόντων ἀπογόνων, οἵτινες προσερχόμεθα σήμε-

1) Ὁ λόγος οὗτος ἀπηγγέλθη τῇ 20 Ἰουνίου 1926 ἐν τῇ ἱστορικῇ Βέργῃ. Ἡ ἐορτὴ ἐτελέσθη μεγαλοπρεπῆς συμμετεχούσης τῆς Κυβερνήσεως διὰ τοῦ ὑφυπουργοῦ κ. Γρηγοράκη, ὅστις κατέπλευσεν ἐπὶ ἀντιτορπιλικοῦ εἰς Καλάμας μετὰ τοῦ ὁμιλητοῦ. Ὁ τελευταῖος οὗτος ἐδέχθη προθύμως τὴν ἐντολὴν καὶ κατῆλθεν ἀσμένως καὶ κατὰ καθῆκον· διότι ἡ οἰκογένεια αὐτοῦ δὲν ὑστέρησεν ἐν τῷ ἀγῶνι, ὁ δὲ πάππος Ἰωάννης Λογοθέτης ἦτο φίλος καὶ ἰδιαίτερος γραμματεὺς τοῦ Πετρόμπεη.

*) Ἐλεγ. Ἀχιλ. Παράσχου.

ρον ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ καὶ καθηγιασμένῳ τόπῳ, ἵνα εὐλαβῶς τὸ γόνυ κλίνοντες καὶ ἄνω τὰς καρδίας αἴροντες ἀποτείσωμεν μικρὸν φόρον αἰδίου εὐγνωμοσύνης καὶ ἀρρήτου θαυμασμοῦ πρὸς τοὺς ἐνδόξους ἡμῶν καὶ ἀθανάτους προγόνους. Ναί, ἀθανάτους· διότι ἀποθνήσκουσι μόνον οἱ κοινοὶ ἄνθρωποι ἄλλ' οἱ ἥρωες εἶναι ἀθάνατοι ἐν ταῖς χροσαῖς τῆς ἱστορίας σελίσιν ἐπαινούμενοι καὶ ἐν τῇ συνειδήσει τῶν ἐπιγιγνομένων ἐγκωμιαζόμενοι.

Ἐκατὸν ὅλους συμπληροῖ τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐνιαυτούς, ἔτη ἐλπίδων καὶ ἀπογνώσεων, θριάμβων καὶ ἀτυχιῶν, καὶ ἐν σπουδαίῳ ἤδη σταθμῷ τοῦ πολιτικοῦ βίου τελεῖ προφρόνως τὰ ἐλευθέρια καὶ εὐγνωμον στρέφει τῆς διανοίας τὸ βλέμμα πρὸς τοὺς ἐνδόξους ἥρωας, εἰς οὓς τὴν ἀτίμητον ὀφείλει ἐλευθερίαν. Πλὴν ἀλλὰ δὲν ἦσαν ἐκεῖνοι συνήθεις ἥρωες ἀλλὰ Γίγαντες καὶ Τιτᾶνες, ὅσοι βαρύτερον ἀναλαβόντες ἔργον κατώρθωσαν νὰ θραύσωσι τὰ σκληρὰ δεσμὰ βαρυστόνου τεσσάρων αἰώνων δουλείας, νὰ πλήξωσι τὸν τύραννον κατὰ κόρρης καὶ ἐπικρατήσωσιν ἰσχυρᾶς αὐτοκρατορίας. Ἦσαν ὄντως ἡμίθεοι, ὅσοι δι' ὑπερανθρώπων κατορθωμάτων ἐθεμελίωσαν τὴν ἐθνικὴν παλιγγενεσίαν καὶ ἐδίδαξαν τὸν κόσμον ὅλον ὅτι οἱ λαοὶ οἱ θεραπεύοντες τὰς ἡθικὰς ἀρχὰς καὶ ἐκπροσωποῦντες τὰς ὑψηλὰς ἰδέας δὲν εἶναι ἐφήμεροι καὶ παροδικοὶ ἀλλὰ ζῶσιν ἀγήρατοι καὶ ἀθάνατοι, ὡς εἶναι ἀθάναται αὐταὶ αἱ Ἰδέαι. Ἡ δὲ Ἑλλάς—ἡ αἰωνία Ἑλλάς—ἀνέκαθεν τὰς αἰδίους Ἰδέας θεραπεύσασα καὶ ναοὺς καλλιμαρμάρους αὐταῖς ἀνεγείρασα τὴν Νίκην καὶ τὴν Ἐλευθερίαν ὑπερβαλλόντως ἐτίμα καὶ ἔσεβεν. Ἀκήρατον δὲ πάντοτε τὴν ἐλευθερίαν νὰ ἔχη θέλουσα ἐπιμόχθους ἠγωνίσαστο ἀγῶνας καὶ δεινὰς ὑπέστη θυσίας. Τοὺς μὲν Πέρσας ἐπιδραμόντας ἐρωμένως ἀπέκρουσε καὶ τρόπαια πολυύμνητα ἔστησε, τὴν δὲ Ρώμην νικήσασαν διὰ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματος κατὰ μικρὸν ὑπέταξεν. Ὅτε δὲ τὸ κράτος ἡμῶν τὸ Βυζαντιακὸν προστατοῦν ἐπὶ αἰῶνας καὶ προμαχοῦν τοῦ πολιτισμοῦ ὑπέκυψε τέλος εἰς τὴν ἀδυσώπητον Μοῖραν ἐξηντλημένον ἐκ τῶν ἀγώνων, τότε οἱ Ἕλληνες δὲν ὑπετάχθησαν ἵνα ἀφανισθῶσι, δὲν ὑπέκυψαν ἵνα φέρωσιν διὰ πα-

τὸς τὸν ζυγὸν τῆς δουλείας. Ἀπὸ τῆς ἐπιούσης τῆς ἀλώσεως ἤρξατο τὸ κήρυγμα τῆς ἀναστάσεως τοῦ ἔθνους. Τὴν ἀνάστασιν τοῦ ἔθνους εὐηγγελίσατο τὸ μυστικὸν σχολεῖον καὶ προωδοποίησεν ἡ ἁγία ἡμῶν Ἐκκλησία. Τὴν ἐλευθερίαν ἀνέμελψεν ἡ λιγύφθογγος Μοῦσα καὶ ἐβροντοφώνησεν ἀνὰ τὰς ἀποτόμους φάραγας καὶ τοὺς ἀπορροῶνας βράχους τὸ καρυοφύλλι τῶν ἀνυποτάκτων ἠρώων. Προσβλέψατε ἐπάνω, ἐπὶ τῶν ἑλληνικῶν ὄρεων, καὶ ἴδετε ἐκείνους οἵτινες μὲ τὴν κλαγγὴν τῶν ὄπλων τὴν ἠχηρὰν ἐορτάζουσι περιχαρεῖς τὰ προεόρτια τῶν μεγάλων ἀγῶνων. Ὑψηλὸν ἔχουσι τὸ μέτωπον καὶ ἀέτειον τὸ βλέμμα, λάσιον τὸ στῆθος καὶ ἠλιοκαῆς τὸ πρόσωπον· γραφικὴν φοροῦσι περιβολὴν καὶ κόσμημα ἔχουσι λαμπρὸν τὸ ἀναφαιρέτον τουφέκι. Εἶναι οἱ κλέφται καὶ οἱ ἀρματωλοί, εἰς τοὺς ὁποίους «πικρὸ εἶναι τὸ λάβωμα, γλυκὸ ἔναι τὸ μολύβι» καὶ οἵτινες πρῶτοι ἐθεράπευσαν καὶ ἐπότισαν διὰ τοῦ αἵματος τὸν σπόρον τῆς ἐλευθερίας. Καθερμοῦργοι ἐξηκολούθησαν τὸ ἔργον αὐτῶν ἀδιάπτωτον μέχρι τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἐσαλπίσθη τὸ ἐγερτήριο ἐπωδύνου ἀγῶνος καὶ αἱ ἑλληνίδες χῶραι μετεβλήθησαν εἰς μυκώμενα ἠφραίστεια καταφλέγοντα τοῦ τυράννου τὴν βίαν. Τί δὲ πρότερον νὰ μνημονεύσῃ τις, τὴν Τρίπολιν ἢ τὸ Βαλτέτσι, τὸ Σοῦλι ἢ τὸ Μεσολόγγι, τὰ Ψαρὰ ἢ τὴν Ὑδραν; Ἀλλ' ἐν μέσῳ τῶν ἀγωνιζομένων τῆς Ἑλλάδος χωρῶν πρωτοστατεῖ καὶ διαπρέπει πρώτη μεταξὺ τῶν πρώτων μία χώρα θαυμαστὴ καὶ περιώνυμος, ἣτις ἀποτελεῖ τὸν ἀτίμητον καὶ καλλιφεγγῆ ἀδάμαντα τοῦ πολυχρύσου στέμματος τῆς Ἑλληνικῆς πατρίδος· εἶναι ἡ πτωχὴ εἰς προϊόντα καὶ πλουσία εἰς συναισθήματα Μάνη, ἡ ἠρωϊκὴ ἡμῶν καὶ ἐνδοξος Μάνη.

Ἐνῶ ἡ Κωνσταντινούπολις εἶχε πέσει καὶ μέλαινα ἀχλὺς στυγεραῆς δουλείας ἐκάλυπτε τὰς ἑλληνικὰς χώρας, ἡ Μάνη μόνη διετήρει ἀγέρωχος τὴν ἐλευθερίαν καὶ ἀνεστήλου ὑπερήφανον τὸν δικέφαλον Ἄετόν. Ἡ τόσον ἀτίθαστος καὶ ἀδάμαστος, ὅσον τραχεῖα καὶ ἀπρόσβατος Μάνη ἀπέβη τὸ καταφύγιον παμπόλλων Ἑλλήνων ζητούντων ἀσφάλειαν καὶ ἐλευθερίαν. Προησθάνοντο πάντες ἰσχυρῶς καὶ ἐφρόνουν εὐλόγως ὅτι οἱ ὑπερήφανοι καὶ φιλο-

πόλεμοι κάτοικοι τῆς Λακωνικῆς θὰ διετήρουν ἀλώβητον τὴν ἐλευθερίαν ἀπὸ τῶν Τούρκων, ὅπως εἶχον διατηρήσει καὶ πρότερον κατὰ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν Σλάβων καὶ τῶν Ἀλβανῶν καὶ τῶν Φράγκων καὶ τῶν παντοδαπῶν ἄλλων βαρβάρων. Ὅντως δὲ ἀκήρατον διετήρησαν τὴν ἐλευθερίαν οὐδ' ἠδυνήθησαν οἱ Τοῦρκοι νὰ ἐπεκτείνωσιν ἐπ' αὐτοὺς τὴν κυριαρχίαν. Διότι καὶ ὁσάκις οἱ Τοῦρκοι κατώρθωσαν νὰ προελάσωσιν εἰς τὴν πεδινὴν Μάνην, οἱ κάτοικοι καταλείποντες κώμας καὶ χωρία κατέφευγον σὺν γυναίξιν καὶ τέκνοις εἰς τὰς ἀποκρήμνους τοῦ Ταυγέτου κλιτῦς· ἐκεῖ ἀσφαλίζοντες ἐν τοῖς σπηλαίοις τὰ μικρὰ παιδιά καὶ τοὺς ἀδυνάτους γέροντας ἐξηκολούθουν, ἄνδρες καὶ γυναῖκες, τὸν ὑπὲρ ἐλευθερίας ἀγῶνα.

Οἱ Μανιάται, σύμβολα ἔχοντες τὴν θρησκείαν καὶ τὴν πατρίδα καὶ θεμελιοῦντες τὴν ἐλευθερίαν ἐπὶ τῆς μνήμης τῶν προγόνων Σπαρτιατῶν ἠσκοῦντο ἀεὶ ἐν τοῖς ὅπλοις καὶ ἠμύνοντο ἀδιαλείπτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν χώρας μαχόμενοι μέχρι θανάτου. Αἱ μεγάλαι ἀρεταὶ ἀνέδειξαν αὐτοὺς ὡς τοὺς κατ' ἐξοχὴν ὑπερμάχους τῆς ἑλληνικῆς ἐλευθερίας καὶ τοὺς εὐλαβεῖς θεματοφύλακας τῶν ἱερῶν παραδόσεων. Οὐδαμῶς δὲ θαυμαστὸν ὅτι οἱ ξένοι ἡγεμόνες καὶ τὰ χριστιανικὰ κράτη, ὅσα ἐκάστοτε δι' οἰουσιδήποτε λόγους ἐπεχείρουν νὰ ἐξεγείρωσι τοὺς Ἕλληνας καὶ νὰ διπίζωσι τὴν ἐπαναστατικὴν φλόγα, ἔστρεφον τὸ βλέμμα πρὸς τὴν Μάνην καὶ ἀπετείνοντο πρὸς τοὺς ἀρχηγοὺς αὐτῆς. Οὕτως εὐρίσκοντο οἱ Μανιάται εἰς ζωηρὰν ἐπικοινωνίαν πρὸς τοὺς πολεμίους τῶν Τούρκων καὶ συνηγωνίζοντο κατὰ τῶν κοινῶν ἐχθρῶν. Ἡ συχνὴ διάψευσις τῶν ἐλπίδων καὶ ἡ ἀσυνείδητος παράβασις τῶν ὑποσχέσεων, ἡ πικρὰ πεῖρα τῆς ὑστεροβουλίας καὶ ἀπιστίας τῶν ξένων δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μαράνωσι τὸν ζῆλον καὶ νὰ κωλύσωσι αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ νὰ συνεχίσωσι τὸν ἀγῶνα καὶ νὰ βοηθῶσι πάντα τινὰ πολέμιον τῶν Τούρκων. Περιφανὲς τούτου μαρτύριον εἶναι ὅσα ἔγραφον πρὸς τὸν Δοῦκα τοῦ Νεγέρ οἱ πρόκριτοι τῆς Μάνης. «Καὶ ὅπταν ἔλθης—ἔγραφον οἱ φιλοπάτριδες ἐκεῖνοι ἄνδρες—καὶ ὅπταν ἔλθης μὲ τὰς δυνάμεις ἐκεῖνας,

ὅπου μᾶς εἶπον, εἴμεθα πρόθυμοι νὰ χύσωμεν τὸ αἷμά μας διὰ τὴν ἀγάπην τοῦ ἐσταυρωμένου Χριστοῦ καὶ νὰ ἀποθάνωμεν ἀνταμῶς, ἕως ἐφόρου ζωῆς μας. Μετὰ τοῦτο ὁμως, νὰ ἔχωμεν δύναμιν καὶ ἐμπιστοσύνην ἀπὸ τὸν χριστιανικώτατον Ρῆγαν, νὰ μὴ μᾶς ἀφήσῃ εἰς ἀπωλείας καὶ χαθοῦμεν, ἔμεῖς καὶ τὰ παιδιὰ μας.» Καὶ ἠπατήθησαν μὲν πάλιν εἰς τὰς προσδοκίας ἀλλ' ἡ φλογερὰ φιλοπατρία ἀνέπλαττε νέα ὄνειρα καὶ ἐγέννα αὐθις χρυσᾶς ἐλπίδας.

Τὸν ἀκατάβλητον ἠρωϊσμόν καὶ τὴν ἀπαράμιλλον ἐθελουσίαν τῶν Μανιατῶν ἀναγνωρίζων καὶ αὐτὸς ὁ Σουλτᾶνος καὶ ἅμα εἰς τὴν ἀνάγκην τῶν πραγμάτων ὑπέικων ἀνεκήρυξε τὴν Μάνην ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν κατὰ τὸ σύστημα τῶν ἐν Μολδοβλαχία ἡγεμονιῶν. Ἄλλ' οὐδὲν ἠδύνατο νὰ μειώσῃ τὴν ἀφοσίωσιν τούτων εἰς τὴν ἰδέαν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους, οὐδὲν ἠδύνατο νὰ ἐλαττώσῃ τὴν πρὸς ἀνάκτησιν αὐτῆς ὑπεράθρωπον προσπάθειαν. Χάριν τῆς ἐλευθερίας τοῦ ἔθνους ἔζων πάντοτε ὑπὸ τὰ ὄπλα, παρέβλεπον τὰ ἴδια συμφέροντα καὶ τὰς προσωπικὰς φιλοδοξίας καὶ διέλυον ἐν τῷ κοινῷ ἀγῶνι τὰς τυχόν ὑπαρχούσας διχονοίας. Εἰς τὸν βωμὸν τῆς ἐλευθερίας τὰ πάντα ἔθνον καὶ τὰ πάντα ἐλησμόνουν· εἰς δὲ τὸν ὑψηλὸν ἀποβλέποντες καὶ ἱερὸν σκοπὸν ἐπειθάρχουν εἰς τοὺς ἀρχηγούς. Διὸ καὶ ὁ ὑπὸ τῆς αὐτοκρατείας τῆς Ρωσσίας σταλεῖς εἰς Ἑλλάδα πρὸς ἐπανάστασιν αὐτῆς λοχαγὸς Παπάζολης ἔσπευσεν, ἅμα ἐλθὼν εἰς Πελοπόννησον, νὰ συνεννοηθῇ πρὸς τὸν μέγα ἰσχύοντα Γεώρ. Μαυρομιχάλην. Τὸ πικρὸν παρελθὸν εἶχε καταστήσει τοὺς Μανιάτας ἐπιφυλακτικούς πρὸς τὰς ξένας ὑποσχέσεις. Ἄλλ' ἡ ἐμφάνισις καὶ τῆς ἐλαχίστης ἐλπίδος διήγειρε καὶ πάλιν τοὺς ἐνθουσιώδεις ἥρωας. Διέγνωσαν ἐξ ἀρχῆς τὴν ἀσημότητα τῶν Ρωσικῶν δυνάμεων καὶ τὴν κουφότητα τοῦ Ὁρλώφ, εἰς δὲ τοὺς προσβλητικούς λόγους αὐτοῦ ἔδοσαν διὰ τοῦ στόματος τοῦ Ἰωάννου Μαυρομιχάλη ἀπάντησιν μαρτυροῦσαν τὸ συναίσθημα τῆς ἐθνικῆς ὑπερηφανίας. «Καὶ ὁ τελευταῖος—εἶπον εἰς τὸν Ὁρλώφ—καὶ ὁ τελευταῖος τοῦ λαοῦ τῆς Μάνης ἀξίζει πολὺ περισσότερον ἀπὸ ἐσέ,

ὁ ὁποῖος δὲν εἶσαι τίποτε ἄλλο ἀπὸ ἓνας δοῦλος μιᾶς γυναικός». Ἐκτεθέντες ὅμως ὅπως δήποτε εἰς τὸν ἀγῶνα ὄφειλον νὰ ἀγωνισθῶσι· καὶ ἠγωνίσθησαν ὀλιγάριθμοι πρὸς ἀπειραρίθμους. Ἡρωϊκῶς ἀντιστάντες ἐνίκησαν τέλος τοὺς νικήσαντας καὶ δι' ἐπιτυχοῦς ἡμύνης καὶ περιφανοῦς νίκης ἔσωσαν τὴν Μάνην ἀπὸ τῆς Τουρκικῆς κατακτήσεως.

Ἐκ τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας Ἀκρόπολις ἡ Μάνη ἀπέβη τὸ κέντρον τῶν κλεφτῶν καὶ τῶν ἀρματολῶν τῆς ὅλης Πελοποννήσου. Ἐνταῦθα κατέφυγε, συνεχιστῆς τοῦ κατὰ τῶν Τούρκων ἀγῶνος, ὁ τολμηρὸς καὶ μεγαλόφρων Λάμπρος Κατσώνης μετὰ τοῦ θρυλικοῦ Ἀνδρίτσου· περὶ δὲ τούτους συνεκεντρώθησαν οἱ καπεταναῖοι τῆς Μάνης μετὰ τῶν κλεφτῶν, ἐν οἷς διεκρίνετο ὁ περίφημος Ζαχαριάς. Ἐνταῦθα ἐμελετήθη τὸ σχέδιον νέου ἀγῶνος καὶ ἐπαναστάσεως τῆς ὅλης Ἑλλάδος, λέγεται δ' ὅτι ὁ Κατσώνης ἀνεκηρύχθη «βασιλεὺς τῆς Σπάρτης».

Οἱ συνεχεῖς καὶ ἔνδοξοι ἀγῶνες τῶν Μανιατῶν εἶχον προσελκύσει τὴν τιμὴν καὶ τὸν θαυμασμὸν τῶν ἀπανταχοῦ Ἑλλήνων καὶ φιλελλήνων. Ὁ πρωτομάρτυς τῆς ἐλληνικῆς ἐλευθερίας Ρήγας ὁ Φεραῖος εἶχε σκοπὸν νὰ κατέλθῃ εἰς Μάνην καὶ νὰ κηρύξῃ ἐνταῦθα τὴν ἐλευθερίαν καὶ τὴν ἐπανάστασιν τῆς ὅλης Ἑλλάδος. Ὅτε δὲ τέλος ἡ στιγμή ἐπέστη ἡ ἱερά, καθ' ἣν ἠχηρὸν ἔσαλπίσθη τὸ ἔγερτήριον τῶν Πανελλήνων σάλπισμα, εὐθὺς οἱ Μανιάται ὤρμησαν, πρῶτοι εἰς τὸν ἀγῶνα. Ἄμα εἶχεν ἀκουσθῆ ἡ φωνὴ τῆς ἀφυπνιζομένης καὶ ἐξεγειρομένης Πατρίδος καὶ οἱ Μανιάται εἰσῆρχοντο ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην καὶ τὸν Κολοκοτρώνην εἰς Καλάμας, ἵνα ἀναγκάσωσι τοὺς Τούρκους εἰς παράδοσιν. Ἐν τῇ πόλει ταύτῃ ἐλευθέρᾳ τελοῦσι τὴν πρώτην ἐπίσημον δοξολογίαν ὑπὲρ τῆς εὐοδώσεως τῶν ἐλληνικῶν ὄπλων καὶ ἀναπέμπουσιν εἰς τὸν θεὸν θερμοτάτην δέησιν ὑπὲρ σωτηρίας τῆς πατρίδος. Ἐκεῖ ἠὐλογήθησαν αἱ σημαῖαι καὶ ἐδόθησαν οἱ πιστοὶ ὄρκοι ὑπὸ τῶν Μεσσηνίων καὶ τῶν Λακόνων, οἵτινες ἐσκίρτων ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ καὶ ὑπερηφανίας διότι εἰς αὐτοὺς ἔλαχεν ὁ ἐπίζηλος κλῆρος νὰ ἠγηθῶσι τοὺς ἔθνους εἰς νέον ἴστο-

ρικοῦ βίου σταθμόν. Τὰς Καλάμας καθιστᾷ ἔδραν αὐτοῦ ὁ ἤδη ἀρχιστράτηγος τῶν Σπαρτιατικῶν στρατευμάτων Πέτρος Μαυρομιχάλης καὶ συγκροτεῖ τὴν Μεσσηνιακὴν γερουσίαν. Τὴν σημαίαν τοῦ Σταυροῦ ὑπερήφανος φέρει κηρύττων τὸ «Ἕλληγος τράχηλος ζυγὸν δὲν ὑποφέρει» καὶ ἀπευθύνει πρὸς τὴν χριστιανικὴν Εὐρώπην συγκινητικὴν προκήρυξιν ἐπικαλούμενος μὲν τὴν συμπάθειαν τῶν πεπολιτισμένων λαῶν ἀλλ' ἅμα κηρύττων σθεναρῶς τὴν στερορὰν τῶν Ἑλλήνων ἀπόφασιν τῆς ἐλευθερίας ἢ τοῦ θανάτου. Καὶ ἡ ἐπανάστασις διεδόθη ἀπὸ ἄκρου εἰς ἄκρον τῆς Πελοποννήσου· τὸ ἔκραγὲν τοῦ ἀγῶνος ἠφαίστειον δεινὸν ἐμυκάτο καὶ φλόγες οὐρανομήκεις κατηύγαζον τὴν σεμνὴν μορφὴν τῆς ἐλευθερουμένης πατρίδος. Τὸ ἔδαφος ἤδη σείεται ὑπὸ σεισμοῦ πολεμικοῦ καὶ ὁ φονικὸς Ἄρης πανταχοῦ ἄγριος μαίνεται. Ἀλλ' ἀπὸ τίνος πεδίου μάχης λείπουσιν οἱ ἀτρόμητοι Μανιάται καὶ ποῦ δὲν πρωταγωνιστοῦσι οἱ ὠραῖοι καὶ ἀνδρεῖοι βλαστοὶ τοῦ περιδόξου οἴκου τῶν Μαυρομιχαλῶν; Ἄρα δὲν ἦσαν ἐν τῇ μεγάλῃ καὶ περιωνύμῳ μάχῃ τοῦ Βελτετσίου κατὰ τὸ πλεῖστον Λάικωνες καὶ Μεσσήνιοι οἱ ἀγωνισταί; Καὶ δὲν ἠγοῦντο αὐτῶν οἱ Μαυρομιχᾶλαι Κυριακούλης καὶ Ἡλίας, συνηνωμένοι μετὰ τῶν Μεσσηνίων ὀπλαρχηγῶν Κεφάλαι καὶ Πετρόβα, Παπατσώνη καὶ Παπαφλέσσα; Οἱ προμαχῶνες τῶν Μανιατῶν καὶ τῶν Μεσσηνίων ἔθραυσαν τὰ κύματα τῶν ἀλλεπαλλήλων ἐφόδων καὶ ἐστησαν τρόπαιον ἐκ πεντακοσίων τουρκικῶν κεφαλῶν.

Ἄλλὰ καὶ εἰς τὴν ἄλωσιν τῆς Τριπόλεως δὲν συνετέλεσαν κατὰ τὸ πλεῖστον οἱ Μανιάται ὑπὸ τὸν Πετρόμπεην; Ὁ δὲ πρῶτος αὐτοῦ υἱός, ὁ περικαλλὴς τὴν μορφὴν καὶ εὐφυὴς τὴν διάνοιαν, ὁ σεμνὸς καὶ φιλότιμος νέος, ὁ διαπρέψας ἦρωας τοῦ Βελτετσίου, δὲν παρεκλήθη νὰ ἔλθῃ εἰς Ἀθήνας, ὅπως καταστῇ ἀρχηγὸς τῆς πολιορκίας τῆς ἀκροπόλεως; Ἀποδεχθεὶς ἐνθους τὴν πρόσκλησιν ἦλθεν εἰς τὴν ἱερὰν—ὡς ἔλεγε—γῆν τῶν Ἀθηναίων καὶ ὀλίγω ὕστερον παρακληθεὶς ὑπὸ τῶν Εὐβοέων ἦλθε μετὰ 600 Μανιατῶν καὶ ἄλλων ἀρχηγὸς τῆς ἐκστρατείας κατὰ τῆς Καρούστου, ἐνθα ἠρωϊκῶς μαχόμενος ἔπεσεν, ἐνῶ ἔτι φήσῃς

ΠΕΤΡΟΜΠΕΗΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΟΙ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΑΙ ΚΙΝΟΥΝΤΕΣ ΕΙΣ ΕΠΑΝΑΣΤΑΣΙΝ
ΤΗΝ ΜΕΣΣΗΝΙΑΝ

διέσχισε τῶν πολεμίων τὰς τάξεις. Περίλυπος ὁ θεῖος αὐτοῦ Κυριακούλης ἐπανῆλθεν εἰς Πελοπόννησον, ὅθεν ἔμελλε μετ' ὀλίγον νὰ ἀπέλθῃ εἰς Ἡπειρον προστρέχων εἰς βοήθειαν τοῦ πολιορκουμένου Σουλίου. Ἀπεβιβάσθη μετὰ τετρακοσίων Μανιατῶν πλησίον τῆς Πάργας καὶ ἐκεῖ, ἐπὶ τῶν ὄχθων τοῦ Ἀχέρωνος, ἀγωνιζόμενος ἐπετέλεσεν ἀληθῆ ἀνδρείας θαύματα καὶ τέλος ὁ ἥρωος ἔπεσεν ἐπὶ κλάδων δάφνης ἀειθαλοῦς.

Καὶ ὅτε ὕστερον ὁ πολὺς Δράμαλης εἰσήλασεν εἰς τὴν Πελοπόννησον, οἱ Λάκωνες καὶ οἱ Μεσσήνιοι, ὀδηγούμενοι πάλιν ὑπὸ τῶν Μαυρομιχαλῶν καὶ τοῦ Δικαίου Παπαφλέσσα, συνετέλεσαν κατ' ἐξοχὴν εἰς τὴν καταστροφὴν ἐκείνου. Μανιάτης δὲν ἦτο καὶ ὁ Ἀθανάσιος Καράγιαννης, ὅστις μετὰ δέκα ὁμοφρόνων ἀνέβη ἄφοβος εἰς τὸ φρούριον τοῦ Ἀργους καὶ ὕψωσε τὴν σημαίαν·

Ὁ κίνδυνος τοῦ Μεσολογγίου συνήγειρεν εἰς Αἰτωλίαν τοὺς Ἕλληνας μαχητάς, ἐν οἷς πρωτοστατοῦσιν οἱ Μανιάται ὑπὸ τὸν Μετρόμπεην.

Ἡ ἐκστρατεία τοῦ Ἰμβραῖμ εἰς Πελοπόννησον ἐφαίνετο ὅτι περιήγαγε τὰ πράγματα εἰς κίνδυνον. Διότι τὸ μὲν ἥρωϊκὸν Μεσολόγγι εἶχεν ἤδη πέσει ὁ δὲ Ἰμβραῖμ κατώρθησε νὰ γίνῃ κύριος τῆς Πελοποννήσου πλὴν τῆς Μάνης. Ἡ προσοχὴ αὐτοῦ ἐστράφη ὅλη εἰς κατάληψιν αὐτῆς, ἧς οἱ ἥρωϊκοὶ κάτοικοι ἦσαν ἀδιάλειπτος αἰτία ἀνησυχιῶν καὶ καταστροφῶν εἰς τοὺς Τούρκους. Ἐπλανᾶτο δ' ὅμως ὁ ἀφελὴς πασᾶς ἀγνοῶν τὸ σθένος τῶν πολεμίων οὐδ' ἀνελογίζετο τὸ παράπαν ὅτι εἶχε νὰ ἀγωνισθῇ ὁ δαίλαιος οὐχὶ μόνον κατ' ἀνδρῶν ἀλλὰ καὶ κατὰ γυναικῶν, ὑπερβαλλουσῶν κατὰ τὴν γενναιότητα καὶ τὰς ἑαυτῶν προγόνους. Διότι ἡ μὲν ἀρχαία Σπαρτιατὶς παραδίδουσα, ὡς γνωστόν, τὴν ἀσπίδα εἰς τὸν υἱὸν ἔλεγε τὸ περίφημον «ἦ τὰν ἢ ἐπὶ τᾶς», ἀλλ' ἡ ἀπόγονος Μανιάτις ἠγωνίζετο ἐν τοῖς πολέμοις καὶ ἀρπάζουσα τὸ δρέπανον ἐθέρριζε τουρκικὰς κεφαλὰς. Ἀλλὰ θὰ ἐξῆλθε βεβαίως εὐθύς ὁ Ἰμβραῖμ ἐκ τῆς πλάνης, ὅτε γράψας πρὸς τὸν Γεώργ. Μαυρομιχάλην καὶ διατάσσων αὐτὸν νὰ ἔλθῃ μετὰ τῶν προκρίτων τῆς Μάνης εἰς προσκύνησιν ἔλαβε τὴν λακωνικὴν ἐκείνην ἀπάν-

τησιν «Σὲ περιμένομεν μὲ ὅσας θελήσης δυνάμεις. Οἱ κάτοικοι τῆς Μάνης γράφομεν καὶ σὲ περιμένομεν». Καὶ ὄντως περιέμενον αὐτόν. Διότι ὁ στρατὸς τοῦ Ἰμβραῖμ ἔξ ἑπτὰ χιλιάδων πεζῶν καὶ ἵππέων ἀποτελούμενος, προχωρήσας πρὸς τὸ Ἄλμυρόν, εὔρεν ἔδῳ, ἐν τῇ Βέργῃ, χιλίους ἀτρομήτους Μανιάτας ἔχοντας ὀδηγοὺς πρώτους τοὺς Μαυρομιχάλας, Ἡλίαν (Κατσᾶκον) καὶ Ἀναστάσιον, τὸν Γαλάνην Κουμουνδοῦρον, τὸν Ἀντώνιον Τρουπάκην, τὸν Γ. Γρηγοράκην, τὸν Στέφ. Χριστέαν, τὸν Π. Κοσσονᾶκον, τὸν Γεώργ. Καπετανάκην, τὸν Παν. Γιατρᾶκον καὶ ἄλλους γενναίους ἀρχηγούς. Ἐπὶ τέσσαρας ἡμέρας ἀποκρούουσι σθεναρῶς τὰς ἀλλεπαλλήλους ἐφορμήσεις τῶν πολεμίων, ἐπιφέρουσιν εἰς αὐτοὺς μεγάλας φθορὰς καὶ φονεύουσι περὶ τοὺς πεντακοσίους. Ἐνῶ δ' ἐνταῦθα οἱ Τοῦρκοι ἀπεκρούοντο, ἡ ναυτικὴ αὐτῶν μοῖρα ἀπεβίβασε στρατεύματα εἰς Δηρόν ἐπὶ τῇ πεποιθήσει ὅτι θὰ εὔρισκον τὸν τόπον ἔρημον ὑπερασπιστῶν καὶ θὰ ἐκυρίευσον ἐκεῖθεν τὴν Μάνην καταλαμβάνοντες τὰ νῶτα τῶν ἐν Ἄλμυρῷ ἀγωνιζομένων. Ἀλλ' εὐθύς ὡς ὁ κίνδυνος ἐγνώσθη εἰς τὰ χωρία, ἔσπευσαν γυναῖκες καὶ παιδιά καὶ γέροντες ὀπλισμένοι δι' ὅπλων καὶ μαχαιρῶν καὶ δρεπάνων. Οἱ Αἰγύπτιοι καταπτοηθέντες ὑπὸ τῆς μανίας τοῦ πλήθους ὑπεχώρησαν καὶ συνετάχθησαν ἐν τῇ παραλίᾳ τοῦ Δηροῦ. Ἐνῶ δ' ἐκεῖ διεξήγετο λυσσωδῆς ἀγών, οἱ ἐν Ἄλμυρῷ ἐνήργησαν ἀντεπίθεσιν καὶ ἔτρεψαν τοὺς πολεμίους εἰς ἀτακτον φυγὴν. Εὐθύς δέ, χωρὶς νὰ ἀναπαυθῶσι, ἔσπευσαν εἰς Δηρόν, ἐνθα ἐγένοντο δεκτοὶ μετ' ἀλαλαγμῶν οἱ νικηταί. Καὶ τότε οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ κρατήσῃ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐπιπεσόντες κατὰ τῶν Τούρκων ἄλλους μὲν ἐφόνευσαν ἄλλους δὲ ἐπνίξαν εἰς τὴν θάλασσαν φεύγοντας ἄλλους δὲ ἐξώγησαν. Οὕτω ἐδικαίωσαν τὴν φήμην αὐτῶν οἱ Μανιάται καὶ κατέδειξαν πάλιν ὅτι ἦσαν ἀντάξιοι τῶν μεγάλων προγόνων. Ἡ ἀθάνατος μάχη τῆς Βέργας ἔσωσε μὲν τὴν ἀδάμαστον Μάνην καὶ μετ' αὐτῆς τὸν ὅλον ἀγῶνα ἔβηκε δὲ τέρμα ἐνδοξον εἰς τὰ ἑλληνικὰ ὅπλα καὶ ὑπῆρξεν ὁ προάγγελος τῆς ἡμέρας, ἥτις γλυκεῖα ἐφώτισεν ἐλευθέραν μικρὰν τῆς πατρίδος γωνίαν.

ΟΙ ΜΑΝΙΑΤΑΙ ΥΠΟ ΤΟΥΣ ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΑΣ
ΜΑΧΟΜΕΝΟΙ ΕΝ ΒΕΡΓΑΙ

Τὰ ὑπεράνθρωπα τῶν ἀγωνιστῶν τοῦ 1821 κατορθώματα ἐπόρισαν εἰς ἡμᾶς τὴν ποθητὴν ἐλευθερίαν καὶ ἐκληροδότησαν ἅμα βαρύτεμον τὴν ὑποχρέωσιν, ὅπως συνεχίσωμεν τὸ ὑπερφυῆς ἐκείνων ἔργον καὶ συμπληρώσωμεν τὸ μεγαλουργὸν αὐτῶν σχέδιον τῆς τελείας ἀποκαταστάσεως τοῦ μεγαλωνύμου ἑλληνισμοῦ. Τύχη δ' ἀγαθῇ, δὲν ἐδείχθημεν τὰ παράπαν τῶν ἱστορικῶν καθηκόντων ἐπιλήσμονες οὐδὲ ἀμελεῖς τῶν πατρίων παροδόσεων θεματοφύλακες. Μάρτυρες ἔστωσαν οἱ νεώτεροι ἀγῶνες οἱ ἐν τῇ ἠρωϊκῇ Κρήτῃ τελεσθέντες καὶ ὕστερον ἐν Πόρτα καὶ Γιαννιτσᾶ, Κιλκίς καὶ Δοϊράνη καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις μυριονέκροις πεδίοις τῆς Ἡπείρου καὶ τῆς Μακεδονίας καὶ τῆς Θράκης. Ἐκεῖ, πανταχοῦ, ἐν τοῖς πρώτοις διαπρέποντες Λάκωνες καὶ Μεσσήνιοι περιήγαγον διατρήτους ὑπὸ τῶν σφαιρῶν τὰς εὐανθεῖς σημαίας, καλυπτούσας τὴν τανύπτερον Νίκην, καὶ κατήρδευσαν τῶν μαχῶν τὰ πεδία διὰ τοῦ πολυτίμου αὐτῶν αἵματος. Ναί· μάρτυρες ἔστωσαν αἱ ἀχανεῖς ἐκτάσεις τῆς Μικρασιάτιδος γῆς καὶ αἱ στυγεραὶ ὄχθαι τοῦ αἵματοφαβοῦς Σαγγαρίου, ἐνθα εἶναι κατεσπαρμένα τὰ ὀστέα τῶν πολυφιλήτων ἀδελφῶν—τὰ ὀστέα τῶν ὠραίων νέων, οἵτινες ζητοῦσιν ἀποκατάστασιν τῆς σκιασθείσης ἀδίκως ἐθνικῆς τιμῆς καὶ περιμένουσι τὴν ἡμέραν ἐκείνην, καθ' ἣν καὶ πάλιν ἐν τῇ παλαιφάτῳ μικρᾷ Ἀσίᾳ θὰ ἀντιχῆσωσιν οἱ παιᾶνες τῆς νίκης καὶ θὰ ὑψωθῇ τύμβος καὶ θὰ χαραχθῇ τὸ πάτριον ἐπίγραμμα

ὦ ξεῖν' ἀγγέλλειν Λακεδαιμονίοις καὶ τοῖς ἄλλοις Ἕλλησιν ὅτι τῆδε κείμεθα τοῖς κείνων ῥήμασι πειθόμενοι.

Οἱ ἄθλοι οἱ πολυειδεῖς καὶ αἱ θυσίαι αἱ αἵματηραὶ αἱ δαψιλῶς ἐπ' ἐσχάτων εἰς τὸν βωμὸν τῆς πατρίδος προσενεχθεῖσαι ὑπὸ τῶν ἀπογόνων τῶν ἀγωνιστῶν ἐπιτρέπουσιν αὐτοῖς ἵνα ἀπονεύωσιν εὐθαρσῶς εἰς τὴν ἱερὰν ἐκείνων μνήμην τὴν προσήκουσαν εὐλογίαν, προσενέγκωσι θυμίαμα καὶ λιβανωτὸν καὶ προσφωνήσωσιν εὐλαβῶς τὰς ψυχὰς τὰς ἁγίας:

Διέλθετε, ἔνδοξοι ἥρωες καὶ ἀληθεῖς ἡμίθεοι, οἵτινες τῆς πατρίδος τὴν ἐλευθερίαν δι' ἀγώνων ἀνεκδιηγήτων παρεσκευάσατε, διέλθετε τὰ τηλαυγῆ προπύλαια τῆς οὐρανόου Ἀκροπόλεως, ὁπόθεν ὡς ἀστέρες χρυσαυγεῖς καταυγάζετε τοὺς μυστηριώδεις τοῦ ἱστορικοῦ βίου χώρους καὶ φωταγωγεῖτε τοὺς θνητοὺς δεικνύοντες τὴν ὁδόν, ἣν ὀφείλουσι νὰ πορεύωνται τὰ ἔθνη τὰ εὐγενῆ καὶ οἱ λαοὶ οἱ ἐκλεκτοὶ οἱ ἀγαπῶντες τὴν ἀτίμητον ἐλευθερίαν. Καταβάντες δὲ προσπελάσατε εὐμενεῖς εἰς τὸν σεμνὸν τοῦτον καὶ διὰ τοῦ ὑμετέρου αἵματος καθηγιασμένον τόπον, ἔνθα θαυμάσταλ καὶ λάτρεις τῆς προγονικῆς εὐκλείας οἱ νεώτεροι ἀνεγείρομεν στήλην ἀναμνηστικὴν τῆς ἀνυπερβλήτου Ὑμῶν ἀνδρείας καὶ στέφομεν δι' αἰεθλοῦς καὶ ἀμαράντου δάφνης, εὐπρεποῦς συμβόλου τῆς ἀφθίτου καὶ ἀγηράτου δόξης Σας. Καὶ ἀνέλθετε πάλιν εἰς τοὺς μακαρίους τῶν πνευμάτων κόσμους χαίροντες καὶ ἀγλαϊζόμενοι ὅτι οὐχὶ μάτην ἐν τῇ ζωῇ ἐμοχθήσατε καὶ ὅτι λαμπρὸν καταλιπόντες τοῖς ἐπιγιγνομένοις παράδειγμα θὰ ὑμνήσθε εἰς τὸν αἰεὶ χρόνον, ἐφ' ὅσον ἡ ἀνθρωπότης τιμᾷ τὰς πολυζήλους ἀρετὰς καὶ ἡ παγκόσμιος ἱστορία ἐξαίρει τὰς μεγάλας πράξεις.

ΗΛΙΑΣ Π. ΜΑΥΡΟΜΙΧΑΛΗΣ

Ε.Υ.Δ της Κ.τ.Π
ΙΩΑΝΝΙΝΑ 2006

ΟΛΙΓΑΙ ΕΠΙΜΝΗΜΟΣΥΝΟΙ
ΕΙΣ ΤΟΥΣ ΠΕΣΟΝΤΑΣ ΛΕΞΕΙΣ*

.....
.....
Ἐνέκαθεν οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ καὶ κατ' ἔξοχὴν οἱ Ἕλλη-
νες τιμῶσιν ὡς ἥρωας καὶ μάρτυρας τοὺς ὑπὲρ πατρίδος προκιν-
δυνεύοντας καὶ ὑπὲρ αὐτῆς προθύμως πίπτοντας. Καὶ δικαίως
γεραίρουσι καὶ ἐπαξίως τιμῶσιν ἐκείνους, οἵτινες ἔχυσαν τὸ σφύ-
ζον ἐκ τῆς νεότητος αἷμα, ἐλησμόνησαν τοῦ βίου τὰ ἀγαθὰ καὶ
προσήνεγκον τὴν ἑαυτῶν ζωὴν ὑπὲρ τῆς ζωῆς καὶ τῆς τιμῆς τῆς
πατρίδος πεποιθότες ὅτι ἡ πατρίς εἶναι τὸ «σεμνότερον καὶ ἁγιώ-
τερον καὶ ἐν μείζονι μοίρα καὶ παρὰ θεοῖς καὶ παρ' ἀνθρώποις
τοῖς νοῦν ἔχουσι». Τοιούτους δὲ μάρτυρας ὑπὲρ τῶν σεμνοτάτων
καὶ ἁγιωτάτων ἔχει ἀναριθμήτους ἡ Ἑλλάς ὅλη καὶ ἰδίᾳ ἡ ἔνδο-
ξος Λακωνία ἡ οὐδέποτε λησμονοῦσα ὅτι ὀφείλει νὰ ἐμμένῃ πι-
στὸς φρουρὸς καὶ ἀγρυπνος φύλαξ τῶν ἐθνικῶν παραδόσεων καὶ
τῶν πολεμικῶν παραγγελμάτων τῆς ἀρχαίας Σπάρτης.

Πιστὴ εἰς τὰ παραγγέλματα ἐκεῖνα καὶ εἰς τὸ παράδειγμα τοῦ

*) Ἐλέχθησαν κατὰ τὸ παγκοινοτικὸν μνημόσυνον τὸ τελεσθὲν τῇ 21
Αὐγούστου τοῦ 1927 πρὸ τῆς ἀναθηματικῆς στήλης τῶν ἐν τοῖς τελευ-
ταίοις πολέμοις πεσόντων κατοίκων Γαῖτσῶν τῆς Οἰτύλου. Ἐν τῇ στήλῃ
ταύτῃ ἀναγράφονται πολλὰ ὀνόματα συγγενῶν τοῦ ὁμιλητοῦ, ἐν οἷς τὸ
τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Δημ. Ἰω. Λογοθέτου καὶ τοῦ ἑξαδέλφου Εὐαγ. Χ.
Τσαουσίδου.

Λεωνίδα ἐπετέλεσε τὸ καθήκον αὐτῆς εὐσυνειδήτως ἢ ἥρωϊκῆ καὶ ἀριστοτόκος Μάνη καὶ ἔχυσεν ἐπ' ἐσχάτων πάλιν ἄφθονον τῶν τέκνων τῆς τὸ αἷμα ὑπὲρ τῆς κοινῆς πατρίδος. Καὶ ἦτο τὸ χυθὲν τίμιον αἷμα πολὺ καὶ δυσανάλογον, ὥστε δύναται νὰ λεχθῆ ὅτι ἢ Μάνη ὑπερηκόντισεν εἰς θυσίας πάντα τὰ μέρη τῆς γῆς τῆς ἑλληνικῆς. Ἀπόδειξις τρανὴ ἔστω τὸ πλῆθος τῶν ὀνομάτων, ὅσα ἢ εὐγνωμοσύνη ἡμῶν ἢ ἄπειρος ἐχάραξε χρυσᾶ ἐπὶ τῆς προκειμένης στήλης. Τὰ ὀνόματα ταῦτα θὰ διατηρῶνται διὰ τοῦ χρόνου ζωηρὰ καὶ θὰ παραμένωσι πάντοτε ἀνεξίτηλα, ἵνα ὑπομιμνήσκωσιν εἰς τὰς ἐπερχομένας γενεὰς τὸ καθήκον. Θὰ ὑπενθυμίζωσιν εἰς τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἀπογόνους ὅτι ἐκεῖ μακρὰν ὑπάρχουσιν ἄταφα καὶ ἐσπαρμένα τὰ ὀστέα τῶν πατέρων καὶ τῶν προγόνων, ὅτι τὰ ὀστέα ἀναμένουσι τὴν ταφὴν ἢ ἐθνικὴ τιμὴ τὴν ἀποκατάστασιν καὶ αἱ ἑλληνικαὶ χῶραι τὴν ἀπελευθέρωσιν.

Κατέλθετε ἐκ τοῦ ἀπεράντου τῶν πνευμάτων κόσμου, προσφιλεῖς ψυχὰι ἱεραὶ τῶν μαρτύρων τῆς πίστεως καὶ τῆς πατρίδος καὶ δέξασθε εὐμενῶς τὸν στέφανον τοῦτον, ὃν προσφέρομεν ἐρραντισμένον μὲ τὰ δάκρυα τῶν πατέρων καὶ τῶν μητέρων, τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν τέκνων, τῶν συζύγων καὶ τῶν συγγενῶν καὶ τῶν ἄλλων προσφιλῶν. Καὶ εἰς τοὺς ἀθανάτους Ὑμᾶς ὀφείλονται ὀλίγα δάκρυα, διότι ἐπέσετε μακρὰν καὶ δὲν εὔρετε εἰσέτι ἐκδικητάς. Ἐνῶ δὲ τὰ ἄνθη τοῦ στεφάνου τούτου θὰ μαράνη ὁ χρόνος, θὰ μείνη ἀμάραντος ὁ στέφανος, δι' οὗ Σᾶς περιβάλλει ἢ Δόξα, ὅπως θὰ μείνη ἀγήρατος ἢ μνήμη Σας καὶ ἀθάνατον τὸ ὄνομά Σας.

ΔΗΜ. Ι. ΛΟΓΟΘΕΤΗΣ

ΕΥ. Χ. ΤΣΑΟΥΣΙΔΗΣ

Πεσόντες παρὰ τὸν Σαγγάριον

ΠΙΝΑΞ ΤΩΝ ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ

	Σελ.
Πρόλογος.....	5— 7
‘Α’ εἰσήγησις σεβαστοπουλείου ἀγῶνος.....	7— 35
Τὸ ἐπιστημονικὸν ἔργον καὶ ἡ ἐθνικὴ δρα̃σις τοῦ καθηγητοῦ κ. Μ. Εὐαγγελίδου.....	36— 57
Χυδαϊσμός καὶ κομμουνισμός.....	58— 60
Ἡ δημοτικὴ γλῶσσα καὶ ὁ χυδαϊσμός.....	60— 62
Τὸ φιλολογικὸν ἔργον καὶ ἡ δρα̃σις τριῶν ἀοιδί- μων καθηγητῶν.....	63 — 96
Φωνασκῦσιν οἱ ἔνοχοι.....	97— 99
Οἱ κύριοι αἴτιοι τῆς σημερινῆς καταστάσεως.....	100—103
Ἡ ὀρθογραφία.....	104—106
Β’ εἰσήγησις τοῦ Σεβαστοπουλείου ἀγῶνος.....	107—141
Οἱ κοινωνικοὶ κίνδυνοι καὶ τὰ ἐπιτακτικὰ καθή- κοντα.....	142—151
Ἐπὶ τῇ ἑκατονταετηρίδι τῆς μάχης τῆς Βέργας.....	152—171
Ὅλιγα ἐπιμνημόσυνοι εἰς τοὺς πεσόντας λέξεις...	170—172
